

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 1

Матеріали

*Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Модернізація України: проблеми та технології успішності
(питання економіки, права, соціології, освіти і культури)”
м. Київ, МАУП, 12 листопада 2015 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2015

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 8 від 30.09.15)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
М. Ф. Головатий (заступник голови), д-р політ. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (відповідальний редактор), канд. техн. наук;
О. В. Баєва, д-р біол. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
В. М. Воронін, д-р іст. наук;
В. Б. Захожай, д-р екон. наук, проф.;
В. І. Литвиненко, канд. юрид. наук., доц.;
В. В. Рябцев, канд. техн. наук; доц.;
Д. Г. Юник, д-р пед. наук, проф.

*Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.*

Проблеми модернізації України : [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП
“Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 1: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. “Модернізація України:
проблеми та технології успішності (питання економіки, права, соціології,
освіти і культури)”, 12 листопада 2015 р. / редкол.: А. М. Подоляка (голо-
ва) [та ін.]. — 2015. — 486 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичних
конференцій з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модерніза-
ції України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто
цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модер-
нізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Середюк К. В. Управління державними корпоративними правами: дискримінація та шляхи подолання	366
Барладян О. С. Поняття інтелектуальної власності як об'єкт захисту в державі	369
Батура С. В. Проблема законодавчого регулювання виборчої системи до Верховної Ради України: реалії та перспективи	371
Белецька О. В. Проблема соціальної інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти в Україні	375
Бурденюк В. М. Засади та принципи діяльності національної поліції України	378
Гаиблы С. Государственные органы, их классификация	387
Данилюк О. В. Стан теорії і практики комунікативної методики викладання іноземних мов у сучасній педагогічній науці	390
Дмитренко Т. Л. Розвиток інформаційних систем як шлях до прозорості вексельного ринку	392
Зарва В. В. Проблеми та перспективи використання інформаційно-комунікаційних технологій в сучасній освіті: короткий аналіз	395
Комашко Л. Г. Відповідальність як чинник трансформації громадянського суспільства України	398
Красногор О. В. Центральні органи виконавчої влади в Україні: статус, повноваження, функції	402
Кривоберець М. М. Вплив сфери туристичних послуг на розвиток національної економіки	407
Лісовська Ю. П. Освіта, наука та виховання як запорука успіху адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки	412
Риженко О. С. Класифікація податкових ризиків у правовій науці	415
Росеро Г. Специфіка інституціалізації освіти в суспільствах перехідного соціально-економічного стану	419
Соляр Л. В. До проблеми формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва	422
Толєвська І. Туризм як фізична і соціальна рекреація людини у сучасних умовах її життєдіяльності	425

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА УКРАЇНИ

У сучасному українському суспільстві активно відбуваються зміни у всіх сферах суспільних інституцій. Трансформується суспільна свідомість, переглядається система цінностей, проголошується і реалізується курс на підтримку і розвиток правової держави і демократичного суспільства. Результати сучасних досліджень проблематики розвитку демократії свідчать про те, що успішність процесу демократизації залежить від активності цивільного населення: громадяни повинні брати активну участь у вирішенні суспільних проблем, самостійно розробляти і реалізовувати програми розвитку громади, контролювати прийняття і виконання рішень влади і багато іншого [1].

Поняття громадської активності досить популярно в сучасному світі громадського, соціального, політичного. До нього звертаються, аналізуючи фактори успішності розвитку західноєвропейського світу і фактори неуспішності країн колишнього комуністичного табору. Відомо, що громадська активність виступає каталізатором суспільно-політичних змін і є невід'ємною властивістю громадянського суспільства, вона завжди вибудовується в рамках, встановлених законом та громадської регламентацією (моральними нормами, правилами, угодами). Незважаючи на те, що в Україні вже давно на законодавчому рівні прийняті рішення про розвиток органів громадського самоврядування, про можливість створення різних громадянських об'єднань, організацій і т. п., активність українських громадян все ще недостатня. Звідси виникає питання про виявлення факторів, які обумовлюють наявність або відсутність готовності особистості до прояву своєї громадянської позиції.

Більшість вчених сходяться на тому, що громадська активність — це структурно-змістовна якість особистості, формується і розвивається на основі власних ціннісних орієнтацій, враховуючи цінності суспільства і правові норми і вимоги держави, спрямовує діяльність, поведінку, спілкування людини як представника соціального на створення світу громадських відносин і відображає характер інституційної взаємодії з владою [3].

Громадська активність заснована на принципах повної добровільності і свободи участі. Процес формування активності громадян, як правило, про-

тікає стихійно, незалежно від діяльності різних соціальних інститутів, шляхом дискусій, обміну думками, зіставлення різних точок зору. Однією з визначальних рис активного громадянина є також прагнення брати участь у суспільному житті. Це більше, ніж просте членство в організації. Для того, щоб робота на благо суспільства була успішною, потрібно витратити чимало часу, ресурсів і сил. Як правило, прийняття особистістю такої реальності викликано почуттям відповідальності, адже громадська активність проявляється в контексті громадянської відповідальності за наслідки або відсутності своїх ініціатив перед законом і суспільством, і моральної відповідальності — перед оточуючими людьми. Відповідальність є одним з найважливіших факторів, який розглядається нами, і як інтегративна якість особистості, основними компонентами якої є честь і гідність, і як совість і справедливість, внутрішня дисципліна і свобода, повага і довіра до інших громадян, і як соціальна відповідальність перед собою, своєю сім'єю, містом, країною.

Метою нашої роботи є дослідження функціональних варіантів відповідальності і виявлення які з них відіграють вирішальну роль у здійсненні особистістю громадської активності. Існують два функціональні варіанти відповідальності (“автентичний” і “неавтентичний”), які мають різне емоційне конотування. “Автентична відповідальність” — конотована емоцією радості і відбиває автентичну тенденцію бути автором власного життя, відповідати за нього. “Неавтентичний” варіант відповідальності пов'язаний з емоційним конотуванням сорому, провини, страху покарання й ін.

Для проведення дослідження нами було сформовано дві вибірки: експериментальна і контрольна. В експериментальну групу увійшли лідери та активісти громадських організацій, в контрольну — звичайні пересічні громадяни, які не приймають активну участь в громадській діяльності. Розподіл таких характеристик як стать, вік і професійна діяльність однаковий в обох групах. Всього в дослідженні взяли участь 152 респонденти віком від 21 до 65 років, що мешкають в різних регіонах України.

Дослідження проводилося за допомогою методики діагностики відповідальності “ОДОСВ” І. О. Кочаряна, яка спрямована на виявлення профілю відповідальності, а також вираженості її домінуючих варіантів. Методика має форму опитувальника, складається з 5 шкал, що репрезентують кожен тип відповідальності, і містить 67 тверджень. У рамках кожної шкали твердження відображають когнітивний, емоційний і поведінковий компоненти і зачіпають такі сфери прояву відповідальності як сім'я, навчання, здоров'я і міжособистісні стосунки [2].

Автор виділяє п'ять типів симптомокомплексу відповідальності: “принциповість”, “самоствердження”, “нормативність”, “етичність” і “самопожертвування”, кожен з яких має специфічні характеристики, що відображають не парціальні особливості прояву особистості в тій або іншій сфері, а виступають як стійкі крос-ситуаційні мотиваційно-сміслові утворення. Тип відповідальності конститує наступні такі особистісні утворення: виражене прагнення до самостійності (“принциповість”); відстоювання власної спро-

можності (“самоствердження”); страх порушити встановлені правила й розпорядження (“нормативність”); ретрофлексований пошук турботи й уникнення ставлення до себе як до невдахи (“етичність”); прагнення служити іншим (“самопожертвування”).

Для аналізу розбіжностей використовувався дисперсійний аналіз із використанням відповідно критеріїв F Фішера (1925) та U Манна-Вітні (1947). Для статистично значущих розбіжностей ($p < 0,05$) наводились такі описові статистики як середнє арифметичне значення (M) та стандартне (середнє квадратичне) відхилення (SD).

Встановлено, що за методикою діагностики відповідальності “Опитувальник діагностики особистісного симптомокомплексу відповідальності” статистично значущі розбіжності виявлені за двома шкалами: “Самоствердження” ($F = 5,241$; $p = 0,023$) і “Нормативність” ($F = 16,086$; $p < 0,001$). Так, середньогруповий показник за шкалою самоствердження був вище в групі представників контрольної вибірки ($M = 5,790$; $SD = 1,824$), тоді як у громадських активістів він був меншим ($M = 5,070$; $SD = 2,047$).

Згідно за І. О. Кочаряном (2010) при вказаному функціональному варіанті відповідальна поведінка з’являється як можливість довести собі та іншим власну спроможність, “грандіозність”. Даний тип відповідальності на думку автора є внутрішньо дискордантним — його регуляція не є однозначною, оскільки, з одного боку, пов’язана з емоцією інтересу, а, з іншого, — не конотована емоцією радості. Якщо різноспрямовані тенденції наявні повноцінно, то внутрішня структура відповідальності буде конфліктною, а самоконтроль — не завжди успішним і результативним.

Середньогруповий показник за шкалою нормативності також був вищим в групі представників контрольної вибірки ($M = 4,522$; $SD = 2,294$), тоді як у громадських активістів він був меншим ($M = 3,185$; $SD = 1,784$). У даному функціональному варіанті нормативності відповідальність — це дотримання інтроеційованих правил і норм поведінки. Така відповідальність перешкоджає самореалізації особистості і містить в собі інфантильні риси. Для таких людей зовнішні атрибути нормативної поведінки даються ціною значного емоційного напруження.

Таким чином, за результатами дослідження виявлено, що громадські активісти більш схильні до прояву “автентичної відповідальності” ніж пересічні громадяни, відповідальні дії для них не виступають тягарем, а пов’язані з відчуттями зацікавленості і радості. В свою чергу, для пересічних громадян, на відміну від громадських активістів, сприйняття відповідальних дій пов’язано з негативними відчуттями, такими як страх, сором, почуття провини. Тобто, реалізація ними громадської поведінки, якщо і буде відбуватися, носитиме, скоріш за все, характер певного зобов’язання не перед собою та громадою, а перед встановленим порядком.

Отже, отримані в ході дослідження дані дають розуміння відмінностей щодо сприйняття та реалізації відповідальності як чинника громадянської активності особистості різними групами громадян та можуть бути викорис-

тані для подальшої розробки даної проблеми з метою подальшої трансформації українського суспільства.

Література

1. Габричидзе Б. Н., Чернявский А. Г. Юридическая ответственность: Учебное пособие. М.: Альфа-М, 2005. С. 21.
2. Кочарян І. О. Типологічні та структурні особливості особистісного симптомокомплексу відповідальності: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01 / І. О. Кочарян; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. — Х., 2010. — 20 с.
3. Саврасова-В'юн Т. О. Наукові підходи щодо вивчення феномена громадянської активності [Електроний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchdpu/2009_74_2/32.pdf. — Назва з титул. Екрану).
4. Fisher R. A.. Statistical Methods for Research Workers, by Edinburgh and London: Oliver and Boyd. 1925. ix, 239 pp.
5. Mann, Henry B.; Whitney, Donald R. (1947). »On a Test of Whether one of Two Random Variables is Stochastically Larger than the Other«. Annals of Mathematical Statistics 18 (1): 50–60.